

Den norske arbeidslivskulturen

USKREVNE REGLER

Hei og velkommen tilbake til den femte filmen om norsk arbeidslivskultur.

I dag skal jeg snakke om noe som oppleves veldig vanskelig for mange som kommer til Norge og ønsker å bli en integrert i det norske samfunnet. Nemlig uskrevne regler. Hva er uskrevne regler?

Uskrevne regler er noe som læres over tid.

De sier noe om hvordan vi oppfører oss i forhold til hverandre. Det definerer og hvordan vi løser oppgaver i forhold til arbeidsplassen og kundene. Ved å lære de uskrevne reglene kan vi unngå misforståelser på jobb og i sosiale sammenheng.

Å knekke kulturelle koder er vanskelig, men nødvendig for å passe inn i samfunnet og ikke minst i arbeidslivet.

Mange sjefer gir ikke klart definerte oppgaver, og regner med at medarbeiderne skjønner hva de vil.

Et eksempel er uttrykket:

«*kan du ta en titt på det her*»,
som egentlig betyr at du skal jobbe med det.

Kjenner du ikke til den uskrevne regelen, vil du ta beskjeden bokstavelig og bare ta en titt på dokumentet før du legger det bort.

Ikke bli overrasket om du blir bedt om å gjøre arbeidsoppgaver som faller utenfor instruksjonen din, for eksempel å rydde møterommet eller koke kaffe.

Det forventes ofte at alle nivå i organisasjonen bidrar til å løse alle oppgavene, også å rydde og holde orden.

Vi har også uskrevne regler for når man ikke skal kalle inn til møter, for eksempel fredag ettermiddag. Den nyansatte direktøren for et internasjonalt firma gjorde denne tabben da han kom til Norge. Han kalte inn de ansatte til møte sent fredag ettermiddag. Folk så rart på ham, og mange dukket rett og slett ikke opp.

Det er ikke dermed sagt at medarbeidere i Norge ikke jobber så mye. Vi går kanskje tidligere hjem enn folk i andre land, men til gjengjeld jobber vi gjerne utover kvelden etter at barna er i seng og dugnader er gjort.

Å knekke de sosiale og kulturelle kodene er viktig for å få seg venner – å danne seg et nettverk. Noen mener at norsk livsstil er noe av det vanskeligste å tilpasse seg.

Kulturkoder er gjerne utydelige, og hvis man går over streken vil man føle seg ukomfortabel.

I Asia er øyekontakt direkte uhøflig, mens vi i Norge har utrolig mye øyekontakt med folk vi kjenner. Dem vi ikke kjenner derimot, unngår vi både å se på og snakke til.

Vi er heller ikke best i klassen når det kommer til småprat. Her har vi mye å lære av kanadisk og amerikansk kultur, der man er virkelig gode til nettopp dette.

Noen tips du kan ta med deg for lettere å lære hva de uskrevne reglene er på din arbeidsplass er å observere – se:

*Hvordan dine kollegaer oppfører seg?
Hvordan hilser de på hverandre?
Hvordan samarbeider de?
Hva slags humor bruker de?*

I tillegg vil jeg råde deg til å delta på sosiale arrangement, snakk norsk på jobb hvis det er arbeidsspråket, vær hjelpsom. Og sist men ikke minst Spør hvis du er i tvil.

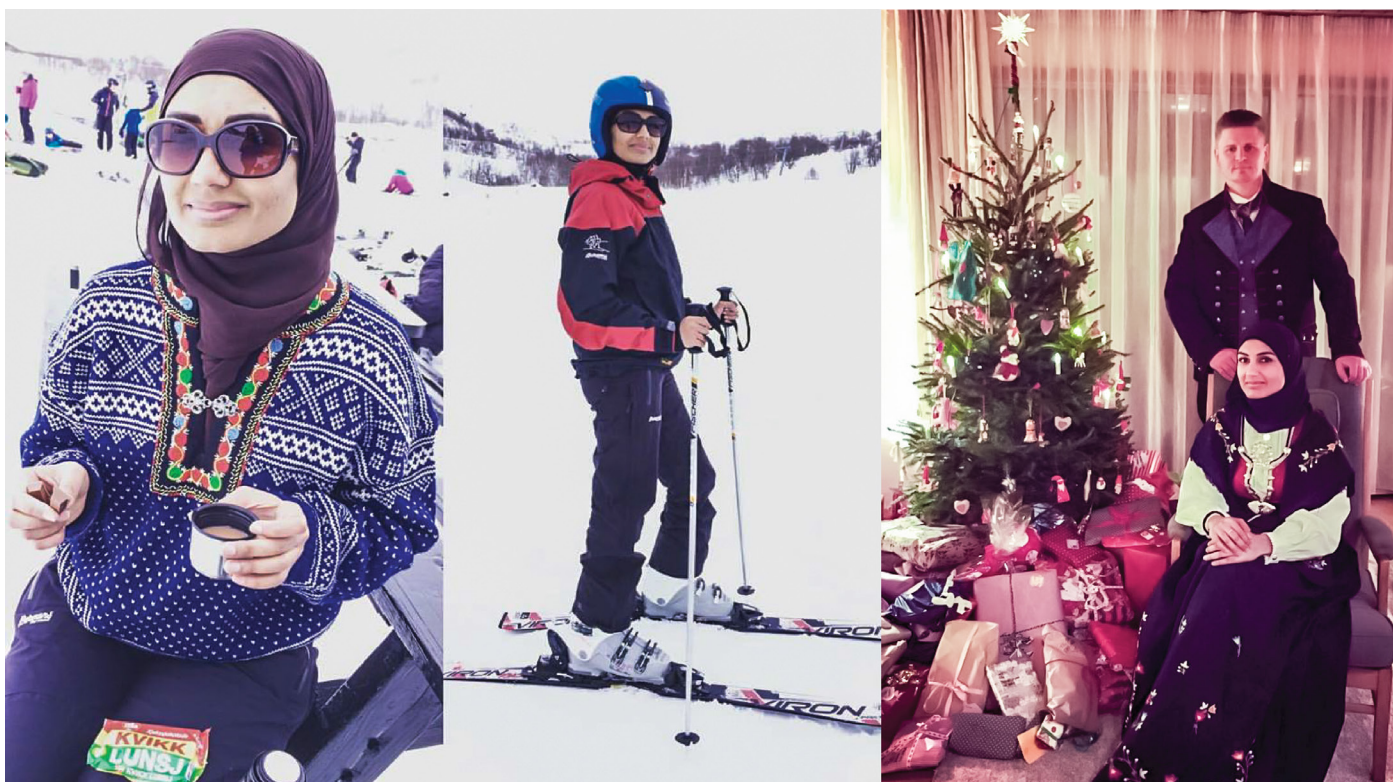
Har du lyst å lære mer om dette temaet kan du diskutere med kollegaer, venner eller familie om:

*Hva som er spesielt med arbeidslivet i Norge?
Er det noe som er vanskelig å forstå?
Hvordan kan man skaffe seg nettverk?
Hva kan man bruke nettverket til?*

Vi håper at dere gjennom disse filmene har fått bedre forståelse for hva som er typisk norsk på arbeidsplassen.

Dersom dere ønsker å fordype dere mer i denne tematikken kan vi anbefale følgende lesestoff:

- Bjørnсков, Christian: I: forskning.no
Historical Trust Levels Predict the Current Size of the Welfare State; Issue Kyklos Volume 64, Issue 1, pages 1-19, February 2011; DOI: 10.1111/j.1467-6435.2010.00492.x
- Fyrand, Live: Sosialt nettverk – teori og praksis, Universitetsforlaget 2005, 2. utgave
- Lima, June Kristin Bru: Den norske ledelsesmodellen, Lederne 2013

Den norske arbeidslivskulturen

ORDBOK

A

- akseptert** godkjent, godtatt
- anmeldt** den som har gjort noe ulovlig vil bli rapportert til politiet
- arbeidsgivere** ansvarlig person på jobb, den som bestemmer på vegne av eier av bedriften
- arbeidstakere** ansatt, lønnsmottaker, arbeider
- arrangement** aktivitet, festlighet, noe vi gjør sammen med andre for å ha det kjekt sammen
- autoritet** myndighet, rett til å bestemme

B

- bankvesenet** bank og de som jobber i bank
- beslutninger** avgjørelse, bestemmelse
- beslutningsprosessene** veien fram til en avgjørelse er tatt/gjort

D

- definerer** avgrense, avklare, beskrive
- demokratiske regler** rettferdige regler som vi er blitt enige om på en felles og folkelig måte
- derimot** i motsetning til
- diskutere** snakke om ting
- domstolene** de som utøver lov og rett i samfunnet, der hvor dommer blir avsagt

dyrke interesser gjøre ting vi synes er kjekt, gjerne på fritiden

E

eierskap å eie noe, eller føle at du hører til noe eller noen

etnisitet betegner felles særtrekk ved en gruppe mennesker som identifiserer gruppen som et folk
Fellestrekkene gir seg uttrykk i språk, kultur, musikk, verdier, kunst, praksis, litteratur, familieliv, religion, ritualer, mat, navneskikker, offentlig liv og materiell kultur.

F

forankring følt eierskap eller tilhørighet

forhandler/forhandlinger har flere betydninger. Det sentrale i begrepet er at forhandlinger er en form for utveksling av meninger om hvordan deltakerne i forhandlingene skal forholde seg etter at forhandlingene er avsluttet. Forhandlinger kan føre til enighet og en felles beslutning, så som en avtale.

formelle opptrer forsiktig og presenterer saker på en korrekt og nøytral måte

formelle forpliktelser plikter du har ut fra konkrete bestemmelser og retningslinjer

forskjellsbehandling personer med samme forutsetninger blir behandlet ulikt innen forskjellige områder

førerkort skriftlig tillatelse av offentlig myndighet til å føre motorvogn

G

gjengjeld vise takknemlighet og motytelse for noe man har satt pris på

gjennomføre fullføre en arbeidsoppgave eller instruks som man har påtatt seg

grunnleggende forutsetningen bestemmelser og tiltak som må være med for at noe skal la

seg gjennomføre

går over streken kan være direkte brudd på lover og bestemmelser, men også å tolke en bestemmelse slik at den er tilpasset sin egen mening

H

helsetilbud den hjelp og støtte som du har krav på når du rammes av fysisk og psykisk sykdom

hierarkiske i denne sammenheng er det nok mer tenkt på en organisasjonsform hvor avstand mellom topp og bunn kan bli stor

høytidelig en begivenhet som kan bære preg av en seremoni, noe som vil kunne gi positive minner, gjøre noe ekstra positivt ut av en situasjon

I

individualisme der hvor enkeltmennesket settes i fokus og skal kunne stå på egne ben, kan ha både positive og negative følger

inkluderende å være imøtekommende, interessert og vennlig mot andre mennesker, vise respekt for de, og det som er ukjent

instruksen fremgangsmåten, beskrivelse av hvordan noe skal utføres, eller hva som skal utføres

involvering engasjering, når mennesker deltar og bidrar i en aktivitet

K

kompetanse kunnskap, evner og ferdigheter

korrupsjon svindle, få tak i penger, varer eller tjenester med ulovlige metoder

kulturtrekk noe som er typisk for en menneskegruppe

L

- legning** beskriver om en person tiltrekkes eget kjønn og har homofil legning, eller om personen tiltrekkes motsatt kjønn og har heterofil legning
- likeverd** alle menneskene har like stor verdi
- lovregulert samfunn** innbyggerne må forholde seg til, og får beskyttelse av hva som er gjeldende rettspraksis, regulerer offentlig vedtatte retter og plikter i samfunnet
- lovverket** formelt vedtatte lover, og forskrifter
- lønnsforhandlinger** samtale hvor arbeidsgiver og arbeidstaker møtes for å bli enighet om hva som er akseptabel betaling for arbeidet
- lønnsvilkår** betingelser, forutsetninger

M

- medbestemmelse** mulighet til å ha innflytelse på arbeidssituasjonen
- myndighetene** ofte definert med de tre statlige myndighetene- lovgivende, utøvende og dømmende makt. Men vi tenker og gjerne på stat og kommune

N

- nettverket** personer du kjenner, personer du har truffet i ulike sammenheng og av ulik varighet
- nysgjerrighet** å være positiv undrene og interessert, spørre og undersøke, finne ut av ting, har lyst å vite og å lære

O

- observere** å motta kunnskap om omverdenen gjennom sansene eller av registrerte data
- omstille seg** å kunne tilpasse seg en rekke typer endringer i arbeidslivet

oppdagelsesreise å se ting med nye øyne
overholdes oppfylle, rette seg etter, adlyde

P

pensjon en betegnelse for en rekke offentlige og private ytelser som har til felles at de skal gi en kompensasjon for bortfall av arbeidsinntekt eller mangel på slik inntekt enten ved varig yrkeshemmende sykdom (uførepensjon) eller ved oppnådd avtalt alder (alderspensjon)

pensjonsordningene begrep brukt i innskuddspensjonsloven og foretakspensjonsloven om en avtale om rettslige og organisatoriske forhold mellom de tre juridiske personene foretaket, arbeidstakeren (medlemmet) og pensjonsinstitusjonen (pensjonsleverandøren). En pensjonsordning er således ikke i seg selv en juridisk person, men en avtale.

pensjonsrettigheter hvor mye pensjon du har krav på når du blir pensjonist

praktiseres hvordan ting blir gjennomført i det daglige, bruke, anvende, sette ut i livet

problemløsning analysere og omforme et problem, løse det og vurdere gyldigheten

R

relevante som angår saken

representant en person som er valgt eller utpekt av en gruppe mennesker til å tale for gruppen i en offisiell sammenheng

rettferdighet et begrep som står sentralt i all moral, rettsorden og religion, så vel som dagliglivet.

Det finnes ikke noen allmenngyldig definisjon av begrepet, og det finnes et mangfold av teorier og definisjoner av hva som er rettferdig innen skjønnlitteratur, filosofi, politikk, teologi og antropologi.

S

- samferdsel** betegnelse på de næringer som driver med ervervsmessig transport av personer eller gods. De viktigste deler av samferdselen er landtransport – jernbane og veitransport, sjøtransport – utenriks- og kystfart m.v. og lufttransport
- småprat** hvor samtaleemnet ikke nødvendigvis er det viktige, men men hvor fellesskapet, relasjonen, samværet og kontakten eller kontaktsøkningen mellom de samtalende partene er selve funksjonen og hensikten med samtalen
- solidaritet** følelse av samhørighet og samhold mellom individer eller grupper
- sosial deltakelse** sosial støtte, sosiale nettverk, sosiale bånd, ressurser, tillit, trygghet, deltakelse
- sosial omgang** holde noen med selskap, gruppe av mennesker. Vi må lære å forholde oss til andre mennesker og deres meninger.
- sosiale sammenhenger** for eksempel når du er hjemme, i vennegjengen på skolen eller møter nye folk forandrer du oppførsel hele tiden etter de normene og "reglene" som gjelder i de ulike situasjonene. For å klare å være i ulike sosiale sammenhenger må vi alle lære å forholde oss til andre mennesker og deres meninger. Uansett om du er enig eller ikke.
- staten** et sett institusjoner som innehar autoritet til å lage regler som styrer folket i ett eller flere samfunn og har indre og ytre suverenitet over et bestemt territorium
- straffeforfulgt** selve prosessen fra du har gjort noe galt (eller blir tatt for det) og frem til du starter soning
- svangerskapspermisjon** svangerskapspermisjon/svangerskapspenget får du i svangerskapet, når vi skal ha permisjon med barnet tre uker før og månedene etter fødselen, kalles dette foreldrepenger/foreldrepermisjon

T

- tilhørighet** opplevelsen av å ha et visst antall vedvarende, positive og betydningsfulle relasjoner til andre mennesker
- tillitsbaserte** tillitsbasert styring, at man sørger for at ledere og medarbeidere forstår formålet med de politiske retningslinjer og prioriteringer og deretter tar sjansen på å stole på lederne og medarbeidernes kompetanse og motivasjon til å gjøre en best mulig jobb
- trakassering** å forulempe, ergre eller plage. Kan ha en rekke forskjellige former. I juridisk sammenheng i Norge er trakassering definert som «handlinger, unnlater eller ytringer som virker eller har til formål å virke krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende eller ydmykende» og er forbudt når det finner sted på grunnlag av «etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn»
- trepartsamarbeid** samarbeidet mellom arbeidsgiver, arbeidstaker og staten

V

- velferdssystemet og demokratiet** trygdesystemet, alderstrygd og folketrygden
Staten bruker betydelige ressurser for at alle skal ha velferd og en viss levestandard.
- verdighet** iboende verdighet i kraft av å være menneske
Menneskerettighetene - altså hvordan vi har krav på å bli behandlet. Opplevelsen av verdighet som påvirkes av hvordan vi er mot hverandre - altså hva vi selv kan gjøre for å styrke egen og andres verdighet.

Å

- åpenhet** full fortrolighet, åpent og transparent utad